

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Міжнародна безпека

рівень вищої освіти: другий (магістерський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма: «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

вид дисципліни: обов'язкова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2020/2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

«28» серпня 2020 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: доцент кафедри міжнародних відносин міжнародної інформації та безпеки, канд. політ. наук Олег ГАЙКО

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки.

Протокол від «26» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри

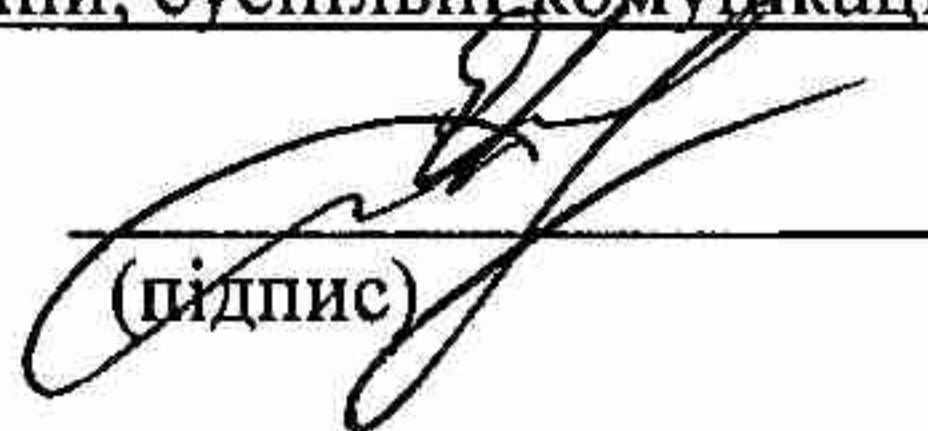

(підпис)

Людмила НОВІКОВА
(ім'я та прізвище)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
назва освітньої програми

Гарант освітньо-професійної програми

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

(підпис)

Олена ДОЦЕНКО
(ім'я та прізвище)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин і туристичного бізнесу

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Голова навчально-методичної комісії

(підпис)

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА
(ім'я та прізвище)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Міжнародна безпека» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» підготовки магістра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: ознайомлення із основними теоретичними підходами і проблематикою в сфері міжнародної безпеки.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК1 Знання та розуміння предметної області спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та професійної діяльності за фахом.

ЗК 4 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичній діяльності.

- формування наступних спеціальних (фахових) компетентностей:

СК 3 Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, суспільному, культурному та інформаційному.

СК4 Здатність виробляти підходи до розв'язання проблем і завдань у сфері міжнародних відносин, міжнародної та національної безпеки, зовнішньої політики, організовувати та здійснювати наукові дослідження проблем міжнародних відносин, визначати наукові проблеми, готувати наукові доповіді, здійснювати їх публічну апробацію.

СК 5 Здатність провадити прикладні аналітичні розробки проблем міжнародних відносин та світової політики, фахово готувати аналітичні матеріали та довідки, працювати з дипломатичними та міжнародними документами

СК 7 Розуміння особливостей розвитку країн та регіонів світу, сутності процесів глобалізації, сучасних глобальних та регіональних процесів, включаючи процеси європейської та євроатлантичної інтеграції.

1.3. Кількість кредитів – 5

1.4. Загальна кількість годин – 150

1.5 Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
1-й	
Лекції	
30 год.	
Практичні, семінарські заняття	
15 год.	
Лабораторні заняття	
Не передбачені	
Самостійна робота	

105 год.	
Індивідуальні завдання	
Не передбачені	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми матриця відповідності освітнього компонента **ОК5. «Міжнародна безпека»**, методів навчання та форм оцінювання, які використовуються, програмним результатам навчання, визначеним освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Результати навчання	Методи навчання	Форми оцінювання
РН 4. Демонструвати поглиблені знання проблем міжнародної та національної безпеки, міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів, підходів, способів та механізмів забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.	Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний, метод оволодіння новими знаннями тощо.	Підготовка відповідей за навчальними питаннями теми, усне опитування та навчальна дискусія; підготовка та захист доповідей, презентацій доповідей (в тому числі за результатами групової роботи), підготовка і презентація SWOT-аналізу (за результатами групової роботи), екзаменаційна робота.
РН 5. Демонструвати знання про природу міжнародних комунікацій, проблеми розвитку держав та міжнародних регіонів у глобальному, регіональному та локальному контекстах.	-/-	-/-
РН 10. Визначати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові й інші ризики у сфері міжнародних відносин.	-/-	-/-
РН 11. Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем.	-/-	-/-
РН 12. Організовувати та проводити дослідження проблем міжнародних відносин із використанням наукових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів.	-/-	-/-

РН14. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних відносин та світової політики.	-/-	-/-
РН 15. Оцінювати міжнародні події, процеси в сфері міжнародного співробітництва та міжнародної безпеки, стан взаємодії та конфлікту в міжнародних системах.	-/-	-/-
РН 17. Проводити підготовку, розробку та реалізацію проектів прикладних досліджень міжнародних відносин, зовнішньої та світової політики, регіоналістики та міжнародних комунікацій.	-/-	-/-
РН 21. Організовувати та вести професійні дискусії у сфері міжнародних відносин та зовнішньої політики.	-/-	-/-
РН 22. Брати участь у фахових дискусіях із проблем міжнародних відносин, зовнішньої політики та міжнародних комунікацій, поважати опонентів і їхню точку зору.	-/-	-/-
РН 23. Доносити до фахівців та широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з актуальних питань міжнародних відносин.	-/-	-/-

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Основні поняття міжнародної безпеки.

Визначення міжнародної безпеки. Співвідношення між національною безпекою, регіональною безпекою та міжнародною безпекою. Визначення ризиків, викликів і загроз міжнародній безпеці. Суб'єкти міжнародної безпеки.

Тема 2. Теоретичні підходи до міжнародної безпеки

Загальна характеристика теоретичних підходів до міжнародної безпеки. Вивчення безпеки в рамках Міжнародної політичної соціології (*International Political Sociology (security studies)*). Копенгагенська школа міжнародних відносин (*Copenhagen School (international relations)*). Школа безпеки країн третього світу (*Third World Security School*). Паризька школа дослідження безпеки (*Paris School (security studies)*).

Тема 3. Проблема демографії та міграції в міжнародній безпеці.

Демографічний перехід та його наслідки в розвинутих країнах. Демографічний тиск в країнах, що розвиваються. Демографічні проблеми в розвинутих регіонах (Японія, країни Західної Європи та Північної Америки). Загроза неконтрольованої міграції.

Тема 4. Проблема ресурсів та продовольства в міжнародній безпеці

Обмеженість ресурсів та нерівномірний доступ до них в сучасному світі. Залежність від зовнішніх ресурсів низкою країн. Ресурси – чинник соціально-політичної стабільності в країнах, що розвиваються. Проблема голоду. Проблеми і

перспективи країн-експортерів природних ресурсів. Загроза війн за доступ до природних ресурсів в країнах, що розвиваються.

Тема 5. Гуманітарний аспект міжнародної безпеки.

Нерівномірний розвиток людського капіталу в сучасному світі. Архаїзація населення третього світу. Торгівля людьми. Права людини. Проблема доступності медичних послуг і розвитку медицини. Релігійні та етнічні конфлікти. Проблема урбанізації/деурбанізації в сучасному світі.

Тема 6. Міжнародна воєнна безпека

Військові конфлікти у сучасному світі. Особливості трансформацій військових конфліктів у другій половині XX ст. Професіоналізація і скорочення чисельності армій в розвинутих країнах. Війни на периферії світової системи. Міжнародні механізми обмеження війн. Обмеження і нерозповсюдження ядерного озброєння. Розповсюдження озброєння масового ураження як основна загроза міжнародній воєнній безпеці.

Тема 7. Системи колективної безпеки.

Поняття системи колективної безпеки. Значимість колективної безпеки для міжнародної безпеки. Особливості формування систем колективної безпеки в другій половині XX ст. Сучасні системи колективної безпеки.

Тема 8. Проблема тероризму та іррегулярних армій в міжнародній безпеці.

Актуалізація проблеми тероризму в другій половині XX ст. Особливості тероризму на початку XXI ст. Іррегулярні армії: передумови виникнення та особливості розвитку. Війни нового типу. Гібридні війни. «Приватизація» війн і військових організацій. Тероризм і іррегулярні армії в глобальній економічній та інформаційній системі. Втрата державами монополії на застосування насилля як загроза міжнародній безпеці.

Тема 9. Міжнародна економічна безпека та проблеми економічного розвитку.

Вплив економічного добробуту на соціально-політичні процеси. Внутрішні і зовнішні загрози національній економічній безпеці. Ризики від взаємозалежності національних економік в рамках глобального ринку. Загострення конкуренції за ринки збуту: ризики та загрози для міжнародної безпеки. Проблеми і перспективи економічного добробуту в країнах, що розвиваються.

Тема 10. Міжнародна екологічна безпека.

Наявні ризики та загрози в сфері міжнародної екологічної безпеки. Міжнародні організації із забезпечення екологічної безпеки. Міжнародні нормативно-правові акти направлені на поліпшення екологічної ситуації в світі.

Тема 11. Міжнародна епідеміологічна безпека.

Вплив епідемій на соціально-політичну та економічну ситуацію. Кореляція між рівнем економічного добробуту країни та епідеміологічною загрозою. Міжнародні інститути та організації із забезпечення епідеміологічної безпеки. Сучасні епідеміологічні виклики та загрози. COVID-19: економічні і політичні наслідки для світу.

Тема 12. Міжнародна інформаційна безпека.

Інформаційна революція та її наслідки. Проблема суверенітету в інформаційну епоху. Нормативно-правове регулювання інформаційної сфери. Специфіка кібертероризму. Ризики і загрози інформаційній безпеці в сучасному світі.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Основні поняття міжнародної безпеки	12	2	1			9						
Тема 2. Теоретичні підходи до міжнародної безпеки	12	2	1			9						
Тема 3. Проблема демографії та міграції в міжнародній безпеці.	12	2	1			9						
Тема 4. Проблема ресурсів та продовольства в міжнародній безпеці	12	2	1			9						
Тема 5. Гуманітарний аспект міжнародної безпеки	15	4	2			9						
Тема 6. Міжнародна воєнна безпека	12	2	1			9						
Тема 7. Системи колективної безпеки.	12	2	1			9						
Тема 8. Проблема тероризму та іррегулярних армій в міжнародній безпеці.	15	4	2			9						
Тема 9. Міжнародна економічна безпека та проблеми економічного розвитку	15	4	2			9						
Тема 10. Міжнародна екологічна безпека	11	2	1			8						
Тема 11. Міжнародна епідеміологічна	11	2	1			8						

безпека.												
Тема 12. Міжнародна інформаційна безпека.	11	2	1			8						
Усього годин	150	30	15			105						

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні поняття міжнародної безпеки	1
2	Теоретичні підходи до міжнародної безпеки	1
3	Проблема демографії та міграції в міжнародній безпеці.	1
4	Проблема ресурсів та продовольства в міжнародній безпеці	1
5	Гуманітарний аспект міжнародної безпеки.	2
6	Міжнародна воєнна безпека	1
7	Системи колективної безпеки.	1
8	Проблема тероризму та іррегулярних армій в міжнародній безпеці.	2
9	Міжнародна економічна безпека та проблеми економічного розвитку.	2
10	Міжнародна екологічна безпека.	1
11	Міжнародна епідеміологічна безпека.	1
12	Міжнародна інформаційна безпека.	1
	Разом	15

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Основні поняття міжнародної безпеки. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні питання практичного заняття, підготовка індивідуальних доповідей на визначену тему (на вибір).	9
2	Тема 2. Теоретичні підходи до міжнародної безпеки. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні питання практичного заняття, підготовка індивідуальних та групових доповідей на визначену тему (на вибір).	9
3	Тема 3. Проблема демографії та міграції в міжнародній безпеці. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні питання практичного заняття, підготовка індивідуальних та групових доповідей на визначену тему (на вибір), підготувати груповий SWOT-аналіз.	9
4	Тема 4. Проблема ресурсів та продовольства в міжнародній безпеці. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні питання практичного заняття, підготовка індивідуальних та групових доповідей на визначену тему (на вибір).	9
5	Тема 5. Гуманітарний аспект міжнародної безпеки. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань,	9

	бути готовим відповідати на усні питання практичного заняття, підготовка індивідуальних та групових доповідей на визначену тему (на вибір).	
6	Тема 6. Міжнародна воєнна безпека. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні питання практичного заняття, підготовка індивідуальних та групових доповідей на визначену тему (на вибір).	9
7	Тема 7. Системи колективної безпеки. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні питання практичного заняття, підготовка індивідуальних та групових доповідей на визначену тему (на вибір).	9
8	Тема 8. Проблема тероризму та іррегулярних армій в міжнародній безпеці. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні питання практичного заняття, підготовка індивідуальних та групових доповідей на визначену тему (на вибір), підготувати груповий SWOT-аналіз.	9
9	Тема 9. Міжнародна економічна безпека та проблеми економічного розвитку. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні питання практичного заняття, підготовка індивідуальних та групових доповідей на визначену тему (на вибір).	9
10	Тема 10. Міжнародна екологічна безпека. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні питання практичного заняття, підготовка індивідуальних та групових доповідей на визначену тему (на вибір).	8
11	Тема 11. Міжнародна епідеміологічна безпека. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні питання практичного заняття, підготовка індивідуальних та групових доповідей на визначену тему (на вибір).	8
12	Тема 12. Міжнародна інформаційна безпека. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні питання практичного заняття, підготовка індивідуальних та групових доповідей на визначену тему (на вибір).	8
	Разом	105

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено

7. Методи контролю

Основними критеріями оцінювання поточної успішності здобувачів є робота на практичних заняттях, самостійна робота над вивченням основних джерел.

Передбачена форма підсумкового контролю – екзамен.

Сума балів за виконання завдання на практичному занятті складає:

Тема 1 – 1 бал: захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал.

Тема 2 – 2 бали: : захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал, захист презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 10 – 3 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал; виконання презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 11 – 3 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал; виконання презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 12 – 3 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал; виконання презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Розрахункова шкала для оцінювання роботи здобувачів на практичних заняттях:

Кількість балів	Критерії оцінювання
45-60	Систематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність пропусків занять без поважної причини, відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважної причини, виконання завдань до кожного практичного заняття, висока активність роботи на практичному занятті, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми, вміння мислити абстрактно і узагальнено, здатність публічно представити матеріал.
31-44	Систематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин, відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважної причини, виконання завдань до кожного практичного заняття, висока активність роботи на практичному занятті, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді з несуттєвими помилками при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми, здатність публічно представити матеріал.
26-30	Наявність пропущених лекцій та практичних занять, відпрацювання тем пропущених практичних занять, виконання завдань до кожного практичного заняття, активна робота на практичних заняттях, засвоєння основних положень курсу, допущення декількох незначних помилок при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.
21-25	Наявність пропущених лекцій та практичних занять, відпрацювання тем пропущених та практичних занять, епізодична відсутність виконання завдань, участь у роботі на практичних заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу, неповні відповіді при виконанні завдань, складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.
16-20	Несистематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність на заняттях без поважних причин, наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених практичних занять, епізодична відсутність виконаних завдань, участь у роботі на практичних заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення помилок при виконанні завдань, великі складності при визначенні теоретичних питань на які розраховані завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.
11-15	Епізодичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність на

	заняттях без поважної причини, наявність невідпрацьованих тем пропущених лекцій та практичних занять. епізодична відсутність виконаних завдань, пасивна робота на практичних заняттях (участь у роботі останніх лише за наявності стимулу з боку викладача), наявність певного уявлення щодо матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення значної кількості помилок при виконання завдання, невміння визначити теоретичні питання, на які розраховано завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.
6-10	Систематичні пропуски лекцій та практичних занять без поважних причин, наявність невідпрацьованих тем пропущених лекцій та практичних занять. систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на практичних заняттях, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдань, нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання.
0-5	Систематичні пропуски лекцій та практичних занять без поважних причин, теми пропущених лекцій та практичних занять не відпрацьовані, систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на практичних заняттях, відсутність знань, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдання. Нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання, невміння публічно представити матеріал.

Обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувача є підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни.

Екзаменаційний білет містить три відкриті питання, одне питання оцінюється в 10 балів, два питання оцінюються по 15 балів.

Оцінювання знань та умінь здобувачів при підсумковому контролі здійснюється відповідно до наступних критеріїв:

Кількість балів	Критерії оцінювання
35-40	Здобувач цілком і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.
29-34	Здобувач достатньо повно і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує термінологією і поняттями, демонструє знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.
18-28	Здобувач розкрив питання у загальних рисах, але спостерігаються деякі упущення при відповіді на питання, обґрунтування неточні. Не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами.
10-17	Здобувач розкрив питання у загальних рисах, розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але при цьому слабо орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.
0-9	Здобувач не в змозі дати відповідь на поставлені запитання, або відповідь не правильна, не розуміє суть питання. Не ознайомлений з джерелами. Не може зробити висновків.

Загальна сума балів семестрового та підсумкового контролю складає «100».

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота												Всього	Екзамен	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	60	40	100
Завдання на практичному занятті														
1	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2			
Завдання для самостійної роботи														
2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90-100	Відмінно	зараховано
70-89	Добре	
50-69	Задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Антонов В. О. Поняття та зміст системи національної безпеки. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2010. – Вип. 48. – С. 137–144.
2. Стратегія і тактика національної безпеки: зарубіжний досвід, проблеми та перспективи України / за заг. ред. В. П. Горбуліна. – Київ : Нац. центр з питань євроатлант. інтеграції, 2006. 304 с.
3. Davis R. U.S. Foreign Policy and National Security: Chronology and Index for the 20th Century. - ABC-CLIO, 2010. 800 p.
4. Reus-Smit C., Snidal D. The Oxford Handbook of International relation. New York: Oxford University Press. 2008. 772 p.
5. Загрози національній безпеці України // Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / А. Г. Чубенко, М. В. Лошицький, Д. М. Павлов, С. С. Бичкова, О. С. Юнін. — Київ : Ваіте, 2018. 265 с.
6. Бартош А. А. Основы международной безопасности. Организации обеспечения международной безопасности. Москва : Издательство Юрайт, 2018. 247 с.
7. Booth K. Theory of World Security. Cambridge University Press, 2007. 496 p.
8. Buzan B., Wæver O. Regions and Powers: The Structure of International Security. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 596 p.
9. Глобальна та національна безпека; за заг. редакцією Г. П. Ситника. Київ.: НАДУ, 2016. 784 с.
10. Богданович В.Ю. Теоретические основы анализа проблем национальной безопасности государства в военной сфере: моногр. Київ: Основа, 2006. 296 с.
11. Ачкасов В. А., Ланцов С. А. Мировая политика и международные отношения: Учебник. Москва: Аспект Пресс, 2011. 480 с.

Допоміжна література

1. Калдор М. Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху. Москва: Изд-во Института Гайдара, 2015. 416 с.
2. Ергин Д. Добыча. Всемирная история борьбы за нефть, деньги и власть. Москва: Альпина Паблишер, 2012. 944 с.
3. Кревельд М. Расцвет и упадок государства. Москва: ИРИСЭН, 2006. 544 с.
4. Goldstein J. S. International relations, 2006-2007 Edition. New York : Pearson Longman, 2007. 597 p.
5. Кревельд М. Трансформация войны. Москва: ИРИСЭН, 2005. –384 с.
6. Мак-Нил У. В погоне за мощью. Технология, вооруженная сила и общество в XI – XX веках. Москва: Территория будущего, 2008. 456 с.
7. Mann M. The Autonomous Power of the State: Its Origins, Mechanisms and Results. URL: <http://www.sscnet.ucla.edu/soc/faculty/mann/Doc1.pdf> (дата звернення: 20.08.2020).
8. Хардт М. Империя. Москва: Праксис, 2004. 440 с.
9. Хардт М. Множество: война и демократия в эпоху империи. Москва: Культурная революция, 2006. 559 с.
10. Гобсбаум Е. Вік екстремізму. Коротка історія XX віку, 1914-1991. Київ: Видавничий дім «Альтернативи», 2001. 544 с.
11. Бринолфссон Э. Новый мировой порядок. URL: <https://hvyly.net/analytics/society/novy-j-mirovoj-poryadok.html> (дата звернення: 20.08.2020).
12. Уолтц К. Человек, Государство и Война: теоретический анализ // Теория международных отношений: Хрестоматия / Под ред. П. А. Цыганкова. Москва: Гардарики, 2002. С. 93 – 110.
13. Фридман Дж. Горячие точки. Геополитика, критика и будущее мира. СПб.: Питер, 2016. 400 с.
14. Lazzarato M. From biopower to biopolitics. URL: http://home.aland.net/m03862-p3/fildump/pli_13-Foucault-141-144.pdf (дата звернення: 20.08.2020).

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Офіційний сайт Організації Північноатлантичного договору - <https://www.nato.int/>
Офіційний сайт Організації з безпеки і співробітництва в Європі <https://www.osce.org/>
Офіційний сайт Ради безпеки ООН <https://www.un.org/securitycouncil/>
Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України <https://www.rnbo.gov.ua/>
Стокгольмський інститут проблем миру <http://sipri.org>
Аналітичний центр RAND <https://www.rand.org/>

11. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі Moodle проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;

– аудиторно (за затвердженим розкладом занять) проводяться 10% практичних та практичних занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборобою відвідування ЗВО здобувачам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти екзамен **в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle** в дистанційному курсі «Міжнародна безпека» <https://dist.karazin.ua/moodle/login/index.php>

12. Перелік питань до екзамену

1. Визначення міжнародної безпеки.
2. Співвідношення між національною безпекою, регіональною безпекою та міжнародною безпекою.
3. Визначення ризиків, викликів і загроз міжнародній безпеці.
4. Суб'єкти міжнародної безпеки.
5. Загальна характеристика теоретичних підходів до міжнародної безпеки.
6. Основні підходи до міжнародної безпеки в рамках Міжнародної політичної соціології (*International Political Sociology (security studies)*).
7. Основні підходи до міжнародної безпеки Копенгагенської школи міжнародних відносин (*Copenhagen School (international relations)*).
8. Основні підходи до міжнародної безпеки Школи безпеки країн третього світу (*Third World Security School*).
9. Основні підходи до міжнародної безпеки Паризької школи дослідження безпеки (*Paris School (security studies)*).
10. Загальна характеристика проблеми демографії в міжнародній безпеці.
11. Загальна характеристика проблеми міграції в міжнародній безпеці.
12. Демографічний перехід та його наслідки в розвинутих країнах.
13. Загроза неконтрольованої міграції.
14. Проблема ресурсів та продовольства в міжнародній безпеці
15. Обмеженість ресурсів та нерівномірний доступ до них в сучасному світі.
16. Залежність від зовнішніх ресурсів низкою країн як проблема міжнародної безпеки.
17. Проблема голоду в контексті міжнародної безпеки.
18. Загроза війн за доступ до природних ресурсів в країнах, що розвиваються.
19. Гуманітарний аспект міжнародної безпеки.
20. Нерівномірний розвиток людського капіталу в сучасному світі як виклик міжнародній безпеці.
21. Архаїзація населення третього світу як виклик міжнародній безпеці.
22. Торгівля людьми в контексті міжнародної безпеки
23. Дотримання прав людини в контексті міжнародної безпеки.
24. Проблема доступності медичних послуг і розвитку медицини в контексті міжнародної безпеки
25. Релігійні та етнічні конфлікти.
26. Проблема урбанізації/деурбанізації в сучасному світі.
27. Міжнародна воєнна безпека: загальна характеристика.
28. Військові конфлікти у сучасному світі.
29. Особливості трансформацій військових конфліктів у другій половині XX ст.
30. Професіоналізація і скорочення чисельності армій в розвинутих країнах.
31. Війни на периферії світової системи.
32. Міжнародні механізми обмеження війн.
33. Обмеження і нерозповсюдження ядерного озброєння.
34. Розповсюдження озброєння масового ураження як основна загроза міжнародній військовій безпеці.

35. Поняття системи колективної безпеки.
36. Значимість колективної безпеки для міжнародної безпеки.
37. Особливості формування систем колективної безпеки в другій половині XX ст.
38. Сучасні системи колективної безпеки.
39. Проблема тероризму та іррегулярних армій в міжнародній безпеці.
40. Особливості тероризму на початку XXI ст.
41. Іррегулярні армії: передумови виникнення та особливості розвитку.
42. Війни нового типу. Гібридні війни.
43. «Приватизація» війн і військових організацій. .
44. Втрата державами монополії на застосування насилля як загроза міжнародній безпеці.
45. Міжнародна економічна безпека та проблеми економічного розвитку: загальна характеристика.
46. Внутрішні і зовнішні загрози національній економічній безпеці.
47. Ризики від взаємозалежності національних економік в рамках глобального ринку.
48. Загострення конкуренції за ринки збуту: ризики та загрози для міжнародної безпеки..
49. Міжнародна екологічна безпека: загальна характеристика.
50. Наявні ризики та загрози в сфері міжнародної екологічної безпеки.
51. Міжнародні організації із забезпечення екологічної безпеки.
52. Міжнародні нормативно-правові акти направлені на поліпшення екологічної ситуації в світі.
53. Міжнародна епідеміологічна безпека: загальна характеристика..
54. Сучасні епідеміологічні виклики та загрози.
55. COVID-19: економічні і політичні наслідки для світу.
56. Міжнародна інформаційна безпека: загальна характеристика.
57. Інформаційна революція та її наслідки.
58. Проблема суверенітету в інформаційну епоху.
59. Нормативно-правове регулювання інформаційної сфери.
60. Ризики і загрози інформаційній безпеці в сучасному світі.